

กลยุทธ์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย อย่างยั่งยืนตามหลัก ESG

Innovation Strategies for the Sustainable Development of Thai Small and Medium Enterprises Based on ESG Principles

¹สุวิมล มธุรส, ²ทศพร พิษะระ และ ³ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี

¹Suwimon Mathuros, ²Thorsporn Peesara, and ³Sirintip Kuljittree

^{1, 2}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

^{1, 2}Faculty of Management Science, Thepsatri Rajabhat University, Thailand

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

³Faculty of Business Administration Rajamangala University of Technology Phra Nakhon, Thailand

E-mail: ¹suwimon.m@lawasri.tru.ac.th, ²thorsporn.p@lawasri.tur.ac.th, ³sirintip.k@rmutp.ac.th

Received September 19, 2025; Revised October 26, 2025; Accepted November 7, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณของการใช้แนวคิดด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด นวัตกรรมสีเขียว และการวัดผลทางด้านการดำเนินธุรกิจด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล โดยการศึกษาจากกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย จำนวน 425 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียน การเข้าถึงนวัตกรรม การดึงดูดบุคลากรคุณภาพสูง การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และไม่เข้าใจการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG อย่างถ่องแท้ ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG 2) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG 3) ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs 4) กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว กลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ กลยุทธ์เชิงบูรณาการ และนวัตกรรม และกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ได้แก่ โมเดล PECN

ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสร้างความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย

คำสำคัญ: กลยุทธ์นวัตกรรม; การพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม; หลัก ESG

Abstract

This article presented the results of both qualitative and quantitative research on the application of concepts related to product innovation, service innovation, process innovation, marketing innovation, green innovation, and performance measurement in terms of environmental, social, and governance (ESG) aspects. The study was conducted among a sample of 425 SME entrepreneurs in Thailand. The research results were as follows: 1) Most small and medium enterprise (SME) entrepreneurs face challenges in working capital, access to innovation, attracting high-quality personnel, resistance to change, and a lack of thorough understanding of sustainable business development based on ESG principles. These issues created significant obstacles to achieving sustainable business growth in accordance with ESG principles. 2) The respondents strongly agreed with the importance of product innovation, service innovation, process innovation, marketing innovation, green innovation, and sustainable business development based on ESG principles. 3) Product innovation, service innovation, process innovation, marketing innovation, and green innovation factors influenced sustainable business development based on ESG principles from the perspectives of small and medium enterprise (SME) entrepreneurs. 4) The key strategies included green innovation strategy, human capital development strategy, integrated and innovation-driven strategy, and open innovation strategy. The knowledge and findings from this research included the PECN model, which emphasized the use of technology and innovation, as well as the creation of collaboration, to promote sustainable business development based on ESG principles for SME entrepreneurs in Thailand.

Keywords: Innovation Strategy; SME Development; ESG Principles

บทนำ

จากผลกระทบของสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนและภัยพิบัติที่รุนแรงเพิ่มขึ้น ได้นำความเสียหายมาสู่ชีวิตและทรัพย์สินในวงกว้าง ตลอดจนปัญหาทางสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และโอกาสทางเศรษฐกิจ ภาวะสังคมสูงวัย การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาสิทธิมนุษยชน ซึ่งทั้งหมดได้ส่งผลกระทบต่อเติบโตของเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ทุกภาคส่วนจึงต้องตระหนักถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนเพื่อลดการสร้างผลกระทบทางลบ และสร้างผลกระทบ

ทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมภายใต้แนวทาง ESG และขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของสหประชาชาติ ทั้งนี้ในระยะที่ผ่านมาภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในการสร้างผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และเมื่อธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากภัยพิบัติและปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ภาคธุรกิจจึงตระหนักถึงการสร้างการเติบโตของธุรกิจควบคู่กับการลดผลกระทบทางลบและสร้างผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่และเชื่อมโยงมาถึงกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs ที่อยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานประกอบกับการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ในประเด็นความยั่งยืน ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs อีกจำนวนหนึ่งแม้ไม่ได้อยู่ในห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจขนาดใหญ่ก็ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ด้วยตระหนักถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นโดยตรงกับธุรกิจ แม้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่ได้ปฏิบัติตามแนวทาง ESG ในวงกว้าง แต่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่จะพัฒนาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในวงกว้างต่อไป (ศูนย์วิจัยและข้อมูล ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย, 2566)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่จะได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาลและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงพบว่ามีผู้ประกอบการหลายรายยังคงประสบกับปัญหาและได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ เช่น การจัดการบริหารเรื่องเงินทุนที่มีอยู่อย่างค่อนข้างจำกัด การแข่งขันเรื่องการกำหนดราคาในตลาดเนื่องจากเป็นธุรกิจขนาดเล็กจึงมีความเสียเปรียบเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนขนาดใหญ่ การเผชิญกับปัญหาด้านค่าตอบแทนของพนักงานและแรงงานต่างด้าวที่ไม่เท่าเทียมกันเกิดการแย่งพนักงานและแรงงานต่างด้าวกับเกิดขึ้นนำไปสู่จากการเอารัดเอาเปรียบพนักงาน ปัญหาการขาดความรู้และเชี่ยวชาญเรื่องการบริหารจัดการกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนที่มีความไม่สม่ำเสมอ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564) ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยในอดีต พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจจะสามารถนำหลักการ ESG มาผนวกเข้ากับการวางแผนกลยุทธ์ การเงินและแรงจูงใจ เทคโนโลยี การกำกับดูแล และการจัดทำรายได้ความยั่งยืน ได้ ทั้งในด้านกลยุทธ์ ด้านการเงินและแรงจูงใจ ด้านเทคโนโลยี ด้านการกำกับดูแลและการจัดทำรายงาน (สุวิมล มธุรส และ คณะ 2566) และพบว่า ปัจจัยองค์การมีความสำคัญบริหารองค์การยุคดิจิทัลผู้ประกอบการแอ่งองค์การให้ทันต่อสถานการณ์ (ลัดดา ปินตา, 2566) นอกจากนี้ยังพบว่า 1) กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง 2) กลยุทธ์ปรับปรุงสินค้าและบริการ 3) กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ 4) กลยุทธ์สร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และ 5) กลยุทธ์นวัตกรรม

อีกทั้งงานวิจัยของ Sarango-Lalangui et al. (2023) ยังพบว่าความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมสามารถส่งเสริมการนำแนวทางปฏิบัติด้านนวัตกรรมแบบเปิดมาใช้ โดยกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมและการนำไปปฏิบัติจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในความสัมพันธ์ และงานวิจัยของ Le et al. (2023) พบว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีนวัตกรรมมักจะมีประสิทธิภาพดีกว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่มีนวัตกรรม และพบว่าผลเชิงบวกของนวัตกรรมที่มีต่อประสิทธิภาพของบริษัทส่วนใหญ่มาจาก

ผลของการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ซึ่งเป็นนวัตกรรมประเภทสำคัญในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม นอกจากนี้งานวิจัยของ Lian et al. (2023) ยังพบว่า ผลในเชิงบวกของประสิทธิภาพ ESG ต่อนวัตกรรมสีเขียวมีแนวโน้มเด่นชัดมากขึ้น สามารถทำให้บริษัทมีความสามารถด้านนวัตกรรมที่แข็งแกร่งไม่ก่อมลพิษ และสามารถตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการตลาดสูงภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาคที่ไม่ดี รวมทั้งงานวิจัยของ Harsanto et al. (2023) พบว่า นวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนในรูปแบบของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มักดำเนินการผ่านการใช้วัตถุดิบและวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น สำหรับนวัตกรรมกระบวนการ แนวทางดังกล่าวรวมถึงการจัดหาวัตถุดิบในท้องถิ่นและการเสริมอำนาจให้กับชุมชนโดยรอบ รวมถึงการบำบัดขยะขนาดเล็กเพื่อช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้ว่านวัตกรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินการของผู้ประกอบการ SMEs แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่ค้นพบว่าปัจจัยนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ จะสามารถช่วยสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ตามหลัก ESG ได้หรือไม่ ซึ่งถือเป็นช่องว่างของงานวิจัยที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยในอดีต

ดังนั้น การศึกษาผลกระทบการสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียวกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย และเพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย ทั้งนี้ผลการศึกษาวิจัยจะสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามหลัก ESG ที่จะช่วยสร้างการใช้นวัตกรรมอย่างยั่งยืนให้แก่ธุรกิจ และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนปัจจัยสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประยุกต์ใช้หลัก ESG ในวงกว้าง นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้นวัตกรรมกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจที่จะนำผลการวิจัยที่ได้ในประยุกต์ใช้ในการศึกษาค้นคว้าหรือทำวิจัยในเชิงลึกเพิ่มเติม

บทความวิจัยนี้นำเสนอวัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดการวิจัยระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สรุป ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียวกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย
4. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยนวัตกรรมมีความสัมพันธ์อย่างสำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เนื่องจากนวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงาน และขยายโอกาสทางการตลาด การวิจัยจำนวนมากระบุว่า ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการลงทุนในวิจัยและพัฒนา การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการความรู้ และวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการสร้างสรรค์ จะสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และบริการใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดีกว่า อีกทั้งการมีเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และพันธมิตรทางธุรกิจ จะช่วยให้เข้าถึงทรัพยากรและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การเกิดนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การขาดทรัพยากร ความเสี่ยงสูง และข้อจำกัดเชิงนโยบายยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข เพื่อให้นวัตกรรมกลายเป็นพลังขับเคลื่อนการเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาพการแข่งขันที่เปลี่ยนไปส่งผลให้การปฏิบัติงานในปัจจุบันต้องปรับตัวให้ทัน โดยกระแสการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร (Organizational Innovation) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยนวัตกรรมส่งผลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ (Gurhan et al., 2011) จึงถือได้ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตของธุรกิจ SMEs ซึ่งเป็นกลไกหลักของเศรษฐกิจในหลายประเทศ โดยแนวคิดนี้มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธุรกิจเติบโตได้โดยไม่สร้างภาระต่อทรัพยากรในอนาคต การสังเคราะห์งานวิจัยร่วมสมัยพบว่า SMEs ที่ดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของความ

ยั่งยืนมักมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงกว่า มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และได้รับความไว้วางใจจากผู้บริโภคมากขึ้น (Oduro & Haylemariam, 2025; Doe & Smith, 2022) ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างความยั่งยืนกับการพัฒนาธุรกิจ SMEs ได้แก่ นวัตกรรมสีเขียว การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและสถาบันการศึกษา ตลอดจนการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม (Jamil et al., 2025; Sarango-Lalangui et al., 2023) การนำแนวคิดความยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรไม่เพียงช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแบรนด์และขยายโอกาสทางการตลาดในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่ SMEs ต้องเผชิญคือข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความรู้ และนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐที่ยังไม่ทั่วถึง (Madrid-Guijarro & Durendez, 2024) การพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนด้วยการตั้งเป้าหมาย และต้องใช้ความมุ่งมั่นดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานที่สำคัญคือ การรักษาความสมดุล การผสมผสานกับความต้องการทางสังคม ความต้องการทางเศรษฐกิจ และการรักษาสภาพแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงรูปแบบของกลยุทธ์ในการพัฒนาความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และ ธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ทั้งนี้ หลักการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (ESG) ถือเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักลงทุนสถาบัน และนักลงทุนต่างประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการลงทุนในธุรกิจที่มีแนวทางการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืนทั้งของกิจการและสังคมโดยรวมมากขึ้น โดยหลักการดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลักคือ สิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) ทั้งนี้แนวคิด ESG ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้ให้ธุรกิจด้วยการสะท้อนบทบาทความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่มีต่อ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการนำเสนอผลการดำเนินงานในการพัฒนาธุรกิจ SMEs ให้เติบโตอย่างยั่งยืน (หอการค้าไทย, 2566) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเพื่อทำให้ทราบถึงกลยุทธ์และวิธีการในการดำเนินการแบบใดที่ส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยในมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance)

สำหรับแนวคิดผู้ประกอบการเป็นแนวคิดที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ SMEs โดยเฉพาะในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน งานวิจัยจำนวนมากระบุว่า มิติหลักของแนวคิดผู้ประกอบการ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ (innovativeness) การริเริ่มล่วงหน้า (proactiveness) และ การกล้าเสี่ยง (risk-taking) ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มศักยภาพขององค์กรในการพัฒนานวัตกรรม การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางตลาด (Ashraf et.al, 2023) นอกจากนี้ แนวคิดผู้ประกอบการยังมีความสัมพันธ์กับ ข้อได้เปรียบเชิงแข่งขัน

(competitive advantage) ซึ่งเป็นตัวกลางสำคัญที่นำไปสู่การเติบโตและความยั่งยืนของธุรกิจ SMEs (Mahmood & Hanafi, 2013) งานวิจัยของ Alemu (2025) ยังชี้ว่าแนวคิดผู้ประกอบการร่วมกับแนวคิดมุ่งเน้นลูกค้ามีอิทธิพลต่อศักยภาพนวัตกรรม ซึ่งส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน เครือข่ายทางธุรกิจและวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความคิดเชิงผู้ประกอบการก็เป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยให้ธุรกิจ SMEs มีความยืดหยุ่นและสามารถฟื้นตัวจากวิกฤตได้ดียิ่งขึ้น (Mensah & Asare, 2024) ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่า แนวคิดผู้ประกอบการจึงไม่เพียงเป็นแนวคิดทางทฤษฎี แต่เป็นกรอบปฏิบัติที่ช่วยผลักดันให้ธุรกิจ SMEs สามารถสร้างนวัตกรรม เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

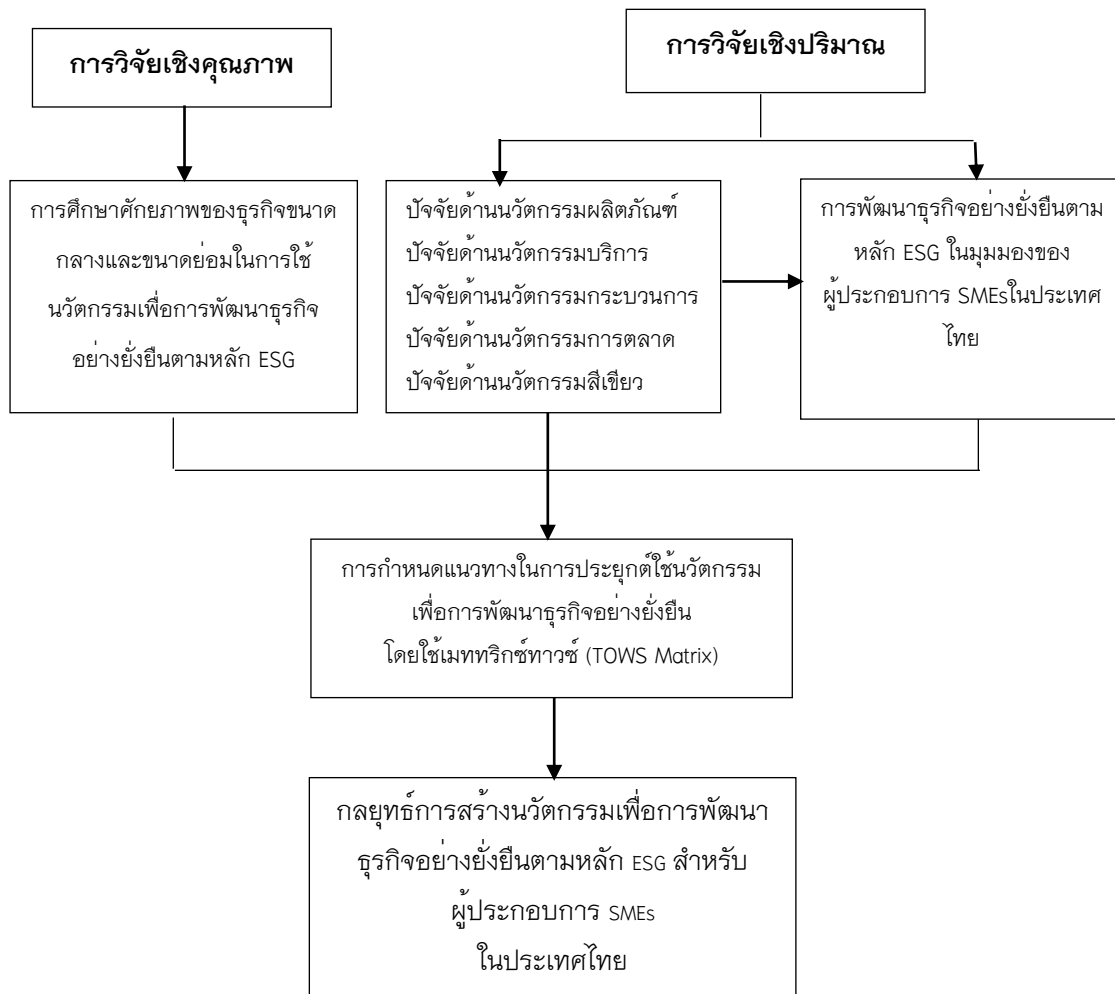
จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หลักการ ESG ถือเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักลงทุนสถาบัน และนักลงทุนต่างประเทศ ต่างให้ความสำคัญกับการลงทุนในธุรกิจที่มีแนวทางการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืนทั้งของกิจการและสังคมโดยรวมมากขึ้น โดยหลักการดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) ทั้งนี้แนวคิด ESG ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้ให้ธุรกิจด้วยการสะท้อนบทบาทความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการนำเสนอผลการดำเนินงานในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเพื่อทำให้ทราบถึงกลยุทธ์และวิธีการในการดำเนินการแบบใดที่ส่งผลต่อการสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ของประเทศไทยในมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) สังคม (Social) และธรรมาภิบาล (Governance) นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันการจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินการและการเจริญเติบโตของธุรกิจ และถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร โดยการจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดทิศทางขององค์กร สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติงาน สร้างความพร้อมให้กับองค์กรและสร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน ซึ่งองค์กรจะดำรงอยู่ได้นั้น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจและปรับตัวได้อย่างรวดเร็วจากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงมากมายของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบให้ดำรงอยู่ต่อไป อีกทั้งผู้บริหารจะประสบความสำเร็จได้นั้น ไม่เพียงแต่จะต้องเป็นผู้จัดการที่ดีแต่จะต้องเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อที่จะนำพาองค์กรของตนไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่นและคงรักษาความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาถึงกลยุทธ์ซึ่งถือเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลในการพัฒนาความยั่งยืนของผู้ประกอบการ SMEs ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้แก่องค์กรหรือธุรกิจในการนำไปใช้เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ช่วยเสริมสร้างให้องค์กรมีความยั่งยืน และเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพต่อการสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ได้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดด้านนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรในการปรับตัวและสร้างคุณค่าใหม่ให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจ SMEs ที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงและข้อจำกัดด้านทรัพยากร ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงได้ให้ความสำคัญกับ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมบริการ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมสีเขียว ในฐานะตัวแปรหลักที่สะท้อนศักยภาพการดำเนินธุรกิจอย่างสมดุลและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ตามหลัก ESG (Environment, Social, and Governance) โดยจะเห็นได้ว่านวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการเป็นกลไกในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและเพิ่มมูลค่าให้กับลูกค้า ในขณะที่ นวัตกรรมกระบวนการและการตลาดช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและขยายโอกาสทางธุรกิจ ส่วนนวัตกรรมสีเขียวเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ดังนั้น การบูรณาการนวัตกรรมเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้ธุรกิจ SMEs สามารถวัดผลความยั่งยืนในสามมิติ คือ สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมกับความยั่งยืน เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจ SMEs สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและสอดคล้องกับแนวทางธุรกิจสมัยใหม่ที่มุ่งสู่การสร้างผลลัพธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล

ทั้งนี้การกำหนดกรอบแนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ค้นพบว่า การนำนวัตกรรมเข้ามาบริหารจัดการจะสามารถปรับกลยุทธ์การจัดการของธุรกิจได้และจะส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ (ลัดดา ปินตา, 2566) และพบว่า กลยุทธ์นวัตกรรมมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งสามารถนำไปวางแผนดำเนินธุรกิจในระยะยาวได้อีกด้วย (กนกกาญจน์ คำบุญชูและ ธนัสสา โรจนตระกูล, 2565) อีกทั้งยังพบว่า กลยุทธ์พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมถือเป็นกลยุทธ์ด้านความยั่งยืนที่ได้จัดกลุ่มใหม่ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมบริหารธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มี 6 ปัจจัย ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์/บริการ (2) ปัจจัยนวัตกรรมกระบวนการ (3) ปัจจัยนวัตกรรมพฤติกรรม (4) ปัจจัยนวัตกรรมการตลาด (5) ปัจจัยนวัตกรรมการจัดการ และ (6) ปัจจัยนวัตกรรมเทคโนโลยี (กฤตภัค ไผ่เรียง, 2563)

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกปัจจัยนวัตกรรมที่ค้นพบจากงานวิจัยในอดีต ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยนวัตกรรมบริการ ปัจจัยนวัตกรรมกระบวนการ และปัจจัยนวัตกรรมการตลาด มาใช้เป็นตัวแปรต้นในการศึกษา และได้เพิ่มตัวแปรนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งเป็นตัวแปรที่ยังไม่ค้นพบจากงานวิจัยในอดีตมาใช้เป็นตัวแปรต้นเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของกรอบแนวคิดพร้อมสมมติฐานการวิจัย ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในภาพที่ 1 ไว้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาดมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียวมีอิทธิพลทางบวกต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีพื้นที่วิจัย คือ ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ Nastasi and Schensul (2005) ที่ได้กำหนดหลักการคร่าว ๆ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Interviewing Key Informants) และ/ หรือการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interviews) ไว้ว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวควรสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลประมาณ 15-30 บุคคล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้ที่มีปฏิบัติงานและมีประสบการณ์ในธุรกิจ SMEs เท่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ 1) ภาคเหนือ จำนวน 5 คน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 คน 3) ภาคกลาง จำนวน 5 คน 4) ภาคตะวันออก จำนวน 5 คน และ 5) ภาคใต้ จำนวน 5 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแนวคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบรอบทิศทางในผลการวิเคราะห์เพื่อสร้างความเชื่อถือได้ของงานวิจัยใน 3 วิธีการ ตามแนวทางของ Shenton (2004) โดยวิธีการที่ 1 ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำไปให้ผู้ให้ข้อมูลดำเนินการตรวจสอบเช็คข้อมูล (Member Check of data collected and interpretations/theories formed) วิธีการที่ 2 ผู้วิจัยจะนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปนำเสนอข้อมูลต่อผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชา (Peers) และผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการ (Academics) ได้ทำการตรวจพิจารณาให้ความเห็นต่องานวิจัย (Peer scrutiny of project) วิธีการที่ 3 ผู้วิจัยจะจัดทำระบบตรวจสอบงานวิจัย (Audit Trail) เพื่อการอธิบายขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจากจุดเริ่มต้นของการวิจัย การพัฒนางานวิจัย ตลอดจนการรายงานข้อค้นพบของงานวิจัยอย่างโปร่งใส โดยการเก็บบันทึกหลักฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยไว้อย่างเป็นระบบ ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย และการเก็บหลักฐานไว้เป็นหลักฐานเพื่อการตรวจสอบได้ (Moser & Korstjens, 2018; Lincoln & Guba, 1985) ทั้งนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพจะเป็นการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย จำนวน 114,829 ราย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในประเทศไทย จำนวน 400 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างในมิติภูมิภาค ได้แก่

1) ภาคเหนือ จำนวน 80 คน 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 80 คน 3) ภาคกลาง จำนวน 80 คน 4) ภาคตะวันออก จำนวน 80 คน และ 5) ภาคใต้ จำนวน 80 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ซึ่งเกณฑ์การประเมิน คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50–1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ในระดับใช้ได้ สำหรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นจะต้องได้รับการปรับปรุง ยังไม่สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Likert, 1970) ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า สรุปผลการประเมินได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง เท่ากับ 0.75 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นมีค่าความเที่ยงตรงอยู่ในระดับใช้ได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งเกณฑ์ที่ผ่านการประเมินจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความเที่ยง (Reliability) โดยผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Coefficient Alpha) ของแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ต่อปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว จำนวน 30 ชุด มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค อยู่ที่ 0.875 แสดงว่า แบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก และสามารถนำไปใช้ได้ในระดับใช้ได้ดีมาก แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ SMEs ต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านธรรมาภิบาล จำนวน 30 ชุด มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค อยู่ที่ 0.893 แสดงว่า แบบสอบถามมีระดับความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก และสามารถนำไปใช้ได้ในระดับใช้ได้ดีมาก

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า มีค่า p-value เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 มีค่า CMIN/df เท่ากับ 2.541 ซึ่งน้อยกว่า 3 มีค่า GFI เท่ากับ 0.939 ซึ่งมากกว่า 0.8 มีค่า AGFI เท่ากับ 0.915 ซึ่งมากกว่า 0.8 และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่า 0.8 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมกับบริบทของงานวิจัยที่ศึกษา มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปอธิบายและตอบสมมติฐานในการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2568 และได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้าน

นวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) เพื่อเปรียบเทียบ และ ประเมินค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การศึกษา อิทธิพลเชิงสาเหตุ ระหว่างปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียวกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย ทั้งนี้ผลที่ได้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจ SMEs ในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของธุรกิจ SMEs ในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG และทำการกำหนดแนวทางในการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน โดยใช้เมทริกซ์ทาวส์ (TOWS Matrix) เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางในการจัดทำกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย

ผลการวิจัย

ศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับธุรกิจ SMEs ได้แก่

จุดแข็ง คือ ผู้ประกอบธุรกิจ SMEs มีความสามารถในการปรับใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน สามารถดำเนินธุรกิจได้ตามนโยบายของภาครัฐโดยทันที มีโอกาสเข้าถึงโครงการสนับสนุน/เงินทุนของภาครัฐ สามารถ เพิ่มมูลค่า เพิ่มความน่าเชื่อถือ และตั้งราคาสินค้าให้สูงขึ้นได้ สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อตราสินค้าและมีความสัมพันธ์กับลูกค้า มีการนำนวัตกรรมประหยัดพลังงาน การจัดการของเสีย หรือระบบรีไซเคิลมาใช้ ช่วย ลดต้นทุนการผลิตและการดำเนินงาน สามารถปรับตัวต่อ กฎระเบียบสากล เช่น CBAM ของยุโรป หรือข้อกำหนดด้านซัพพลายเชนยั่งยืนของลูกค้ารายใหญ่ได้ สามารถเข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต เช่น T-VER เพื่อขายคาร์บอนเครดิตในตลาดภายในประเทศ

“ทุกวันนี้ SMEs สามารถเข้าถึงการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐได้โดยง่าย ทำให้สามารถดำเนินธุรกิจตามนโยบายของภาครัฐได้โดยทันที และในบางแห่งก็ได้ให้ความสำคัญกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งนโยบายในการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568)

จุดอ่อน คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs มีข้อจำกัดด้านเงินทุนและทรัพยากร ขาดความรู้ ความเข้าใจ และบุคลากรเฉพาะทาง การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมยังจำกัด ข้อจำกัดด้านข้อมูลและการรายงาน ESG ขนาดธุรกิจเล็กและกำลังการปรับตัวต่ำ ข้อจำกัดด้านเครือข่ายและความร่วมมือ ผู้ประกอบการหลายรายยังเน้นกำไรระยะสั้นมากกว่าการลงทุนเพื่อความยั่งยืน และผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังดำเนินงานแบบ “รายเดียว” ขาดการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานด้านนวัตกรรมสีเขียว

“สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในทุกวันนี้ มักจะมีจุดอ่อนด้านเงินทุน ทรัพยากร ทำให้เกิดข้อจำกัดในการประกอบธุรกิจ” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568)

โอกาส คือ ประเทศไทยผลักดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green) และ ESG อย่างจริงจัง ธนาคารและสถาบันการเงินเริ่มปล่อย Green Loan / Sustainability-linked Loan (SLL) สำหรับธุรกิจที่ดำเนินงานตามหลัก ESG ที่ช่วยเหลือผู้ประกอบการ ผู้บริโภคไทยและต่างประเทศให้ความสำคัญกับสินค้า/บริการที่มีความยั่งยืนและใส่ใจสิ่งแวดล้อม หน่วยงานอย่าง NIA, NSTDA, NXPO มีโครงการสนับสนุนทุนวิจัย ทุนพัฒนา และเครือข่ายนวัตกรรม รัฐบาลมีมาตรการสนับสนุน เช่น สิทธิประโยชน์ภาษี เงินอุดหนุนเบี้ยต่ำ ทุนวิจัยและนวัตกรรม เป็นต้น การเติบโตของโครงการ T-VER และ Carbon Market ในประเทศไทย สหภาพยุโรปและประเทศคู่ค้าสำคัญออกกฎหมาย เช่น CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) ซึ่งถือเป็นแรงกดดันเชิงบวกที่ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไทยต้องเร่งปรับตัวด้าน ESG และเปิดโอกาสในการ เชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทานโลก และมีแนวโน้มการรวมกลุ่มธุรกิจ SMEs เพื่อพัฒนานวัตกรรมร่วมกัน เช่น การใช้พลังงานหมุนเวียนแบบรวมศูนย์ การจัดการของเสียร่วมกัน เป็นต้น

“จะเห็นได้ว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับธุรกิจ SMEs ทั้งการผลักดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG การปล่อยสินเชื่อ Green Loan/ Sustainability-linked Loan (SLL) อีกทั้งผู้บริโภคยังได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เป็นอย่างมาก” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568)

อุปสรรค คือ เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เช่น เครื่องจักรประหยัดพลังงาน ระบบรีไซเคิล หรือการจัดการคาร์บอนเครดิต มักมี ค่าใช้จ่ายสูงเกินกำลังของธุรกิจ SMEs ทำให้หลายธุรกิจลังเลหรือไม่กล้าลงทุน แม้จะมี Green Loan หรือสินเชื่อด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล แต่เงื่อนไขเข้มงวด SME หลายรายไม่สามารถเข้าถึงได้ ขาดการเชื่อมโยงกับโครงการรัฐหรือองค์กรสนับสนุน ทำให้พลาดโอกาส บุคลากรในธุรกิจ SMEs ส่วนใหญ่ ไม่มีความเชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม พลังงาน หรือการจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิ

บาลทำให้การนำนวัตกรรมมาปรับใช้ ไม่ต่อเนื่องหรือไม่ตรงเป้าหมาย ผู้ประกอบธุรกิจ SMEs จำนวนมาก ไม่มีระบบเก็บข้อมูลด้านพลังงาน น้ำ ของเสีย หรือข้อมูลแรงงาน ทำให้ไม่สามารถจัดทำรายงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลได้ตามที่คู่ค้าและตลาดต่างประเทศกำหนดได้ มาตรการใหม่ เช่น CBAM ของสหภาพยุโรป หรือกฎห่วงโซ่อุปทานสีเขียว ทำให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อมของประเทศไทยที่ยังไม่พร้อม เสี่ยงหลุดจากตลาดส่งออกและกลายเป็นความท้าทายใหญ่สำหรับผู้ประกอบการรายเล็ก การแข่งขันที่รุนแรงและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ และข้อจำกัดด้านเครือข่ายความร่วมมือ

“ปัจจุบันหลายธุรกิจไม่กล้าลงทุน ไม่กล้าขอสินเชื่อ ไม่สามารถเข้าถึงโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ ทำให้พลาดโอกาสทางธุรกิจ” (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2568)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31 – 40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีลักษณะของการดำเนินธุรกิจแบบห้างหุ้นส่วนจำกัด ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจประเภทกิจการค้าปลีก มีอายุของกิจการ 11 – 15 ปี มีจำนวนพนักงาน 31 – 60 คน และมีจำนวนเงินลงทุนของกิจการ 500,001 – 1,000,000 บาท สำหรับการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs

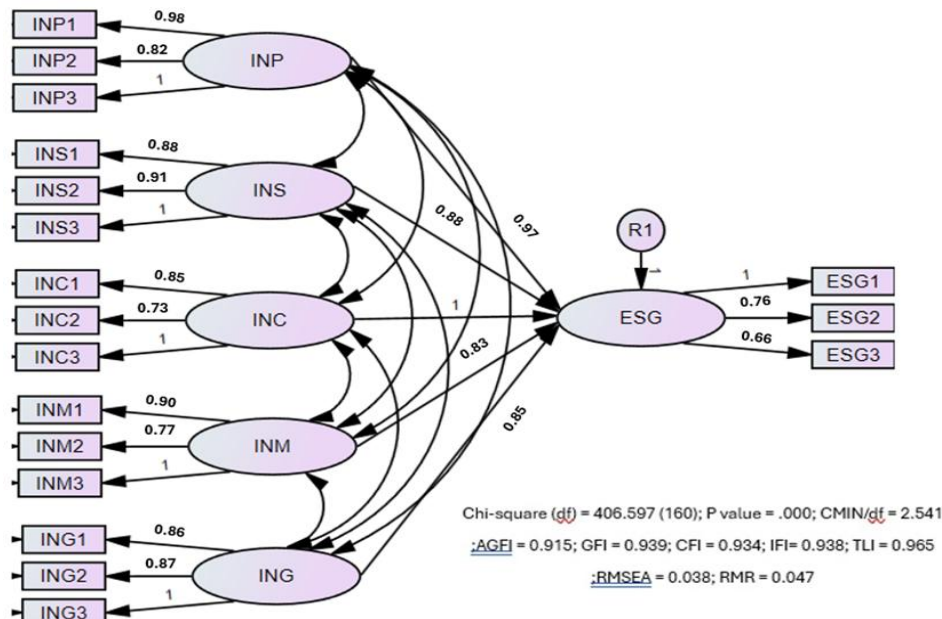
ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG

อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียวกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs มากที่สุด (น้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.973) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ (น้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.881) ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด (น้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.856) ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว (น้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.848) และปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ (น้ำหนักปัจจัยเท่ากับ 0.835) ตามลำดับ

ทั้งนี้จากกระบวนการวิเคราะห์สมการโครงสร้างผู้วิจัยได้ศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ผ่านเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่า มีค่า p-value เท่ากับ 0.00

ซึ่งน้อยกว่า 0.05 มีค่า CMIN/df เท่ากับ 2.541 ซึ่งน้อยกว่า 3 มีค่า GFI เท่ากับ 0.939 ซึ่งมากกว่า 0.8 มีค่า AGFI เท่ากับ 0.915 ซึ่งมากกว่า 0.8 และมีค่า RMSEA เท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่า 0.8 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมกับบริบทของงานวิจัยที่ศึกษา มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปอธิบายและตอบสมมติฐานในการศึกษาแบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ภาพที่ 2 แบบจำลองสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้แบบจำลองงานวิจัยและสมมติฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) มาวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อยืนยันแบบจำลองว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยพิจารณาระดับนัยสำคัญจากค่า p-value ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 นอกจากนี้ยังควรมีค่าน้ำหนักสัมพัทธ์มาตรฐาน (Standardized Regression Weights) น้อยกว่า 1.00 ผลการปรับแบบจำลอง สามารถนำมาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	ค่าน้ำหนักสัมพัทธ์มาตรฐาน	p-value
INP → ESG	0.973	0.00*
INS → ESG	0.835	0.00*
INC → ESG	0.881	0.00*
INM → ESG	0.856	0.00*
ING → ESG	0.848	0.00*

จากผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คำนวณหักปัจจัยเท่ากับ 0.973 0.881 0.856 0.848 และ 0.835 ตามลำดับ ซึ่งว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ตามลำดับ

กลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย

ผลการวิจัย พบว่า ในการกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย ด้วยโมเดล PECN โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงการกำหนดการกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEsในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์เชิงรุก (SO)		ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข (WO)	
การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการผลิตสินค้าที่ตอบโจทย์ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค		การสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม (Creating innovation experts)	
(The use of technology and innovation in producing products that meet consumer environmental demands)			
กลยุทธ์	โครงการ	กลยุทธ์	โครงการ
กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว	โครงการพัฒนาวัสดุทางเลือก แทนการใช้วัสดุที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม	กลยุทธ์การพัฒนา ทุนมนุษย์	โครงการพัฒนาทักษะ พนักงาน (Upskill/Reskill)
ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน (ST)		ยุทธศาสตร์เชิงรับ (WT)	
การเพิ่มขีดความสามารถด้านการใช้นวัตกรรม		การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	
(Increasing innovation capabilities)		(Collaboration network building)	
กลยุทธ์	โครงการ	กลยุทธ์	โครงการ
กลยุทธ์เชิงบูรณาการและนวัตกรรม	โครงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ESG	กลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง	โครงการแสวงหาแนวคิดเทคโนโลยี และความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ นอกองค์กร และสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมักจะให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนและรักษาสภาพคล่อง มากกว่าการลงทุนระยะยาวในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล อีกทั้งการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมักจะไม่เห็นผลตอบแทนที่ชัดเจนทันที ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล มักคืนทุนช้า ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความลังเล ถึงแม้จะมีมาตรการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมองว่าเข้าถึงได้ยากและมีขั้นตอนที่ซับซ้อน สอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ ปิยะธำรงรัตน์ (2563) ที่พบว่า บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมที่อ่อนไหว มีกิจกรรมการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มบริษัทอื่น ๆ และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยบริษัทที่มีผลกำไรมากขึ้นจะมีกิจกรรมด้าน ESG เพิ่มขึ้น ในขณะที่กระแสเงินสดของกิจการมีความสัมพันธ์เชิงลบ สำหรับปัจจัยความเสี่ยงและอัตราหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมกลับไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้าน ESG

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันกระแสด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล กำลังเป็นที่ยอมรับของผู้ประกอบธุรกิจทุกประเภท และกำลังกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน โดยการสร้างความยั่งยืนไม่ใช่แค่กระแส แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน การยอมรับจากสังคม และความสามารถในการแข่งขัน ทำให้ธุรกิจได้รับประโยชน์จากการเสริมสร้างชื่อเสียง เพิ่มโอกาสการลงทุน ลดความเสี่ยง และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวดขึ้นในระดับโลก สอดคล้องกับแนวคิดของ Marina (2007) ที่ได้กล่าวไว้ว่า นวัตกรรมเป็นการสร้างความรู้และความคิดใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนินธุรกิจภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจ เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rodrigues and Franco (2023) ที่พบว่า สถานการณ์เศรษฐกิจมหภาคในปัจจุบันเผยให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้ประกอบการ SMEs จะต้องเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิมของตนไปสู่รูปแบบที่ยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นของผู้จัดการที่มีต่อวัตถุประสงค์การพัฒนาอย่างยั่งยืน และงานวิจัยของ Sarango-Lalangui et al. (2023) ที่พบว่า นวัตกรรมแบบเปิดที่เกิดจากบทบาทสำคัญของความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมกลายมาเป็นแรงผลักดันที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านนวัตกรรมในมิติต่าง ๆ เช่น คุณภาพ การเติบโต ประสิทธิภาพ การปรับปรุงกระบวนการ แนวทางปฏิบัติขององค์กร แรงจูงใจของพนักงาน และการได้มาซึ่งทักษะผลิตภัณฑ์/บริการใหม่ ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Oduro (2024) ที่พบว่า

ผลกระทบโดยเฉลี่ยของนวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมต่อประสิทธิภาพการพัฒนาย่างยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการพัฒนายั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEsมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ ปัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด ปัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เป็นช่องทางที่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใช้ในการนำเสนอและสร้างการรับรู้ในกลุ่มลูกค้าหรือผู้บริโภคเป็นช่องทางที่องค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนิยมมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jay & Leonard (2001) ที่ให้ข้อแนะนำว่าผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีกิจกรรมด้านนวัตกรรม 5 ประการ คือ (1) การแนะนำสินค้า และผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ (2) การแนะนำวิธีการใหม่ด้านการผลิต (3) การเปิดตลาดแห่งใหม่ (4) การเปิดแหล่งวัตถุดิบแหล่งใหม่ และ (5) การปรับโครงสร้างองค์กรอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพล ชุ่มมี (2567) ที่พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์สีเขียวด้านผลิตภัณฑ์ที่ง่ายต่อการรีไซเคิล การใช้ซ้ำและย่อยสลายได้ ปกป้องภัยต่อสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Oduro (2024) ที่พบว่า นวัตกรรมด้านกระบวนการ ผลิตภัณฑ์ และองค์กรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการตลาดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการพัฒนาย่างยั่งยืนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

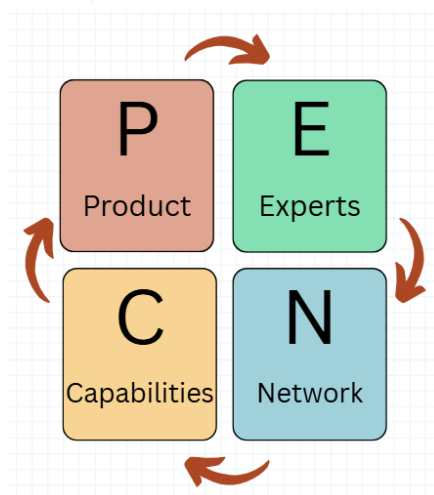
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว กลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ กลยุทธ์เชิงบูรณาการและนวัตกรรม และกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง ซึ่งการดำเนินการตามกลยุทธ์ดังกล่าว ได้แก่ การจัดทำโครงการพัฒนาวัสดุทางเลือกแทนการใช้วัสดุที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาทักษะพนักงาน (Upskill/Reskill) โครงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ESG และโครงการแสวงหาแนวคิด เทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญจากแหล่งต่างๆ นอกองค์กร และสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต่าง ๆ ต้องปรับตัวให้ทันต่อสภาพการแข่งขันที่เปลี่ยนไปส่งผลให้การปฏิบัติงานในปัจจุบันต้องปรับตัวให้ทัน โดยกระแสรสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กรได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยนวัตกรรมส่งผลในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ จึงถือได้ว่านวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ภาคธุรกิจมีส่วนในการสร้างผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และเมื่อธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากภัยพิบัติและปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ภาคธุรกิจจึงตระหนักถึงการสร้างการเติบโตของธุรกิจควบคู่กับการลดผลกระทบทางลบและสร้างผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tidd, Bessant and Pavitt (2005) ที่ได้เสนอว่า นวัตกรรมในองค์กรแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านสินค้าและบริการ

(2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ (Process Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต การทำงานและการส่งมอบ (3) นวัตกรรมด้านตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Position Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในการนำเสนอ หรือการวางตำแหน่งของสินค้าและบริการ (4) นวัตกรรมด้านกระบวนทัศน์ (Paradigm Innovation) เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับกรอบความคิด (Mental model) และกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่องค์กรต้องการจะเป็น

อย่างไรก็ตามการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดการวิจัยในประเด็นเรื่องตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยทำการศึกษาเฉพาะตัวแปรนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ แต่ขาดการศึกษาในประเด็นของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจจะมีความเกี่ยวข้องกันอันจะทำให้เห็นมุมมองของการนำไปประยุกต์ใช้ที่ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากนวัตกรรมจะถูกพัฒนาต่อยอดด้วยเทคโนโลยีให้กลายเป็นสิ่งที่ใช้ได้จริง และเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ในการกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย ด้วยโมเดล PECN ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงโมเดล PECN เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทย

โมเดล PECN เกิดจากการประยุกต์การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการผลิตสินค้าที่ตอบโจทย์ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค การสร้างผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรม การเพิ่มขีดความสามารถด้านการใช้นวัตกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นประเด็นเชิงลึกที่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง โดยปัจจัยดังกล่าวเกิดขึ้นจากการต่อยอดการประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมกับการสร้างความยั่งยืนทางด้าน

สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำไปปรับใช้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อธุรกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

บทความนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs มากที่สุด และกลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว กลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ กลยุทธ์เชิงบูรณาการและนวัตกรรม และกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง โมเดลที่ได้จากการผลการศึกษวิจัย ได้แก่ โมเดล PECN แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์โดยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ ร่วมกับการกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการประยุกต์ใช้นวัตกรรม ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เป็นหลัก อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำโมเดล PECN ที่อธิบายวิธีการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบาย นอกจากนี้ นักวิชาการหรือนักวิจัยสามารถนำโมเดลดังกล่าวไปใช้ในการต่อยอดการวิจัยในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมักจะให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนและรักษาสภาพคล่อง มากกว่าการลงทุนระยะยาวในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล อีกทั้งการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวมักจะไม่เห็นผลตอบแทนที่ชัดเจนทันที เนื่องจากการใช้นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล มักคืนทุนช้า ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความลังเล ถึงแม้จะมีมาตรการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมมองว่าเข้าถึงได้ยากและมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. เลือกใช้พลังงานสะอาดและวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมมือกับคู่ค้าที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และกำหนดเป้าหมายที่วัดผลได้ เพื่อลดต้นทุน เพิ่มความน่าเชื่อถือ และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดปัจจุบัน

2. พัฒนาและปรับปรุงขั้นตอนและวิธีการในการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความสะดวกและรวดเร็ว ลดความซ้ำซ้อนที่เกิดขึ้นในกระบวนการ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อบัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ บัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ บัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ บัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด บัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมในทุกด้าน ทั้งผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการ และการตลาด ควบคู่ไปกับการผลักดันนวัตกรรมสีเขียว และการนำหลักการ ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล) มาใช้ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน โดยอาจดำเนินการผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การให้เงินทุนสนับสนุน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การให้ความรู้และคำปรึกษา และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง

2. สร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจน รวมทั้งกำหนดระบบสนับสนุนและกลไกติดตามตรวจสอบ เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปอย่างยั่งยืนและแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า บัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ บัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ บัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ บัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด และบัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs และพบว่า บัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG ในมุมมองของผู้ประกอบการ SMEs มากที่สุด รองลงมา คือ บัจจัยด้านนวัตกรรมกระบวนการ บัจจัยด้านนวัตกรรมการตลาด บัจจัยด้านนวัตกรรมสีเขียว และบัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ตามลำดับ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการประยุกต์ใช้นวัตกรรมให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

2. ให้ความรู้และจัดหาที่ปรึกษา หรือจัดโครงการความร่วมมือเพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการนำมาใช้อย่างยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า กลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ กลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว กลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ กลยุทธ์เชิงบูรณาการและนวัตกรรม และกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมที่เปิดกว้าง ซึ่งการดำเนินการตามกลยุทธ์ดังกล่าวได้แก่ การจัดทำโครงการพัฒนาวัสดุทางเลือกแทนการใช้วัสดุที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม โครงการพัฒนาทักษะพนักงาน (Upskill/Reskill) โครงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ESG และโครงการแสวงหาแนวคิด เทคโนโลยีและความเชี่ยวชาญจากแหล่งต่างๆ นอกองค์กร และสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดตั้งกองทุนวิจัยและนวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation Fund) เพื่อช่วยเหลือ SMEs ในการพัฒนาวัสดุทางเลือกและผลิตภัณฑ์ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. จัดโครงการอบรม Upskill/Reskill โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อเสริมทักษะด้านดิจิทัล การบริหารจัดการ ESG และการออกแบบนวัตกรรม
3. สร้างแพลตฟอร์ม e-Learning ด้าน ESG เฉพาะสำหรับผู้ประกอบการ SMEs

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ในการกำหนดกลยุทธ์การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลัก ESG สำหรับผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทยที่สำคัญ คือ โมเดล PECN สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างการเติบโตของธุรกิจควบคู่กับการลดผลกระทบทางลบและสร้างผลกระทบทางบวกต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบกิจกรรมเพื่อการสร้างความยั่งยืนให้แก่ธุรกิจ SMEs ทั้งนี้ เพื่อทำการวิเคราะห์ว่ากิจกรรมดังกล่าวสามารถใช้นวัตกรรมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้หรือไม่ และควรนำโมเดลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มาใช้ในการศึกษาเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงและทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการยืนยันผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หรือไม่อย่างไร และเพื่อการขยายผลการศึกษาวิจัยในการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภัค ไหมเรียง. (2563). รูปแบบนวัตกรรมบริหารธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(2), 255–268. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/237636>
- ภัทรพล ชุ่มมี. (2567). การศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมสีเขียวของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(1), 528–540. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSAA/article/view/266435>
- ลัดดา ปินตา. (2566). กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 5(1), 92–113. <https://doi.org/10.14456/mjba.2023.5>
- วิไลพร ทวีลาภพันทอง. (24 ธันวาคม 2563). มาทำความรู้จักกับ ESG แนวคิดการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20201224.html>

- ศิรินันท์ ปิยะอักษรรัตน์. (2563). การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ESG Performance กับประสิทธิภาพทางการเงินในกลุ่มบริษัทอุตสาหกรรมที่อ่อนไหว (Sensitive Industries) กรณีศึกษาในกลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรป(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์วิจัยและข้อมูล ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย. (16 พฤษภาคม 2566). การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทาง ESG ในผู้ประกอบการ SMEs. สืบค้นจาก <https://www.smebank.co.th/wp-content/uploads/การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวทาง-ESG-ในผู้ประกอบการ.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (17 ธันวาคม 2547). ตัวชี้วัดการพัฒนาในระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัดกับการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่. สืบค้นจาก <https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/ppt-SDGs-Localization.pdf>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (15 กุมภาพันธ์ 2552). การจัดการนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้. สืบค้นจาก <http://www.nia.or.th/innolinks>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (21 สิงหาคม 2565). จำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2565. สืบค้นจาก <https://opendata.sme.go.th/dataset/msme/resource/7cd943f4-557b-42c1-a71f-ea0d979bce0a>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(สสว.). (28 กรกฎาคม 2564). แผนการส่งเสริม SME พ.ศ. 2564-2565. สืบค้นจาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download20210820091040.pdf
- สุวิมล มธุรส, จันทิมา ชีรรุจิขจรเดช และ ญาดา ชื่นชุ่ม. (2566). แนวทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลักการ ESG. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 3(1), 211-226. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/article/view/265733>
- หอการค้าไทย. (31 พฤษภาคม 2566). SMART to Know: ESG สำหรับ SMEs ไทย. สืบค้นจาก <https://www.thaichamber.org/news/view/510/3363/smart-to-know>
- Alemu, B. A. (2025). Cultivating a culture of sustainability: the role of organizational values and leadership in driving sustainable practices. *Business Ethics and Leadership*, 9(1), 79-94. [http://doi.org/10.61093/bel.9\(1\).79-94.2025](http://doi.org/10.61093/bel.9(1).79-94.2025)
- Ashraf, S., Ali, S. Z., Khan, T. I., Azam, K., & Afridi, S. A. (2023). Fostering sustainable tourism in Pakistan: exploring the influence of environmental leadership on employees' green behavior. *Business Strategy and Development*, 7(1), 211-222. <https://doi.org/10.1002/bsd2.328>

- Doe, J., & Smith, A. (2022) Environmental regulations and sustainable manufacturing. *Journal of Environmental Policy*, 10, 45–60. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3714887>
- Gurhan, G., Ulusoy, G., Kilic, K., & Alpkan, L. (2011). Effects of innovation types on firm performance. *International Journal of Production Economics. Elsevier*, 133(2), 662–676. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2011.05.014>
- Harsanto, B., Mulyana, A., Faisal, Y. A., Shandy, V., & Alam, M. (2023). Sustainability innovation in smal medium enterprises (SMEs): a qualitative analysis. *The Qualitative Report*, 28(110), 3257 – 3271. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2023.6193>
- Jamil, S. A., Hamid, I., Alam, M. S., & Ahmad, S. (2025). Digitizing prosperity: how digital finance transforms agricultural incomes in China. *Asia-Pacific Financial Markets*, 32(2), 631–662. <https://doi.org/10.1007/s10690-024-09465-8>
- Jay, W., & Leonard, C. (2001). An empirical investigation into entrepreneurship and organizational innovation-based competitive Strategy. *Journal of Research in Marketing & Entrepreneurship*, 3(1), 51–62. <https://doi:10.1108/14715200180001477>
- Le, D. V., Le, H. T. T., Pham, T. T., & Vo, L. V. (2023). Innovation and SMEs performance: evidence from Vietnam. *Applied Economic Analysis*, 31(92), 90–108. <https://doi.org/10.1108/AEA-04-2022-0121>
- Lian, Y., Li, Y., & Cao, H. (2023). How does corporate ESG performance affect sustainable development: A green innovation perspective. *Frontiers in Environmental Science*, 3(11), 117–121. <https://doi.10.3389/fenvs.2023.1170582>
- Likert, R. N. (1970). *A technique for the measurement of attitude: Attitude Measurement*. Illinois: Ronal McNally & Company.
- Madrid-Guijarro, A., & Durendez, A. (2024). Sustainable development barriers and pressures in SMEs: The mediating effect of management commitment to environmental practices. *Business Strategy and the Environment*, 33(2), 949–967. <https://doi.org/10.1002/bse.3537>.
- Mahmood, R., & Hanafi, N. (2013). Entrepreneurial orientation and business performance of woman-owned small and medium enterprises in Malaysia Competitive advantage as a mediator. *International Journal of Business and Social Science*, 4(1), 82–90.
- Marina, D. P. (2007). The Role of knowledge management in innovation. *Journal of Knowledge Management*, 11(4), 20–29. <https://doi.org/10.1108/13673270710762684>

- Mensah, E.O., & Asare, R. (2024). *Shade tree species matter: sustainable cocoa-agroforestry management*. In M.F. Olwig, A.S. Bosselmann and K. Owusu, *Agroforestry as climate change adaptation: The case of cocoa farming in Ghana*. London: Palgrave Macmillan.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). Contributions of qualitative research to the validity of intervention research. *Journal of School Psychology, 43*(3), 177–195.
<https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.04.003>
- Oduro, S. (2024). Eco-innovation and SMEs' sustainable performance: a meta-analysis. *European Journal of Innovation Management, 27*(9), 248–279. <https://doi.org/10.1108/EJIM-11-2023-0961>
- Oduro, S., & Haylemariam, L. G. (2025). Effect of social and environmental sustainability on SME competitiveness: a meta-analytic review. *Management Review Quarterly, 3*(12), 135–141.
<https://doi.org/10.1007/s11301-025-00519-3>
- Rodrigues, M., & Franco, M. (2023). Green innovation in small and medium-sized enterprises (SMEs): A qualitative approach. *Journal Sustainability, 15*(5), 4510. <https://doi.org/10.3390/su15054510>
- Sarango-Lalangui, P., Castillo-Vergara, M., Carrasco-Carvajal, O., & Durendez, A. (2023). Impact of environmental sustainability on open innovation in SMEs: An empirical study considering the moderating effect of gender. *Heliyon, 9*(9), e20096. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20096>
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2005). *Managing innovation: integrating technological, market and organization change*. (3rd ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row.